

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:

№ 60510100

2024 yil "10" 17

"TASDIQLAYMAN"

SamDU rektori:

R.I.Xalmuradov

2024 yil " " "

OLIIY MATEMATIKA FANINING

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	500000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi:	510000 - Biologik va turdosh fanlar
Ta'lim yo'nalishlari:	60510100 – Biologiya

SAMARQAND - 2024

Fan/modul kodi OM1315	O'quv yili 2024-2025	Semestr II	Kredit 4
Fan/modul turi Majburiy	Haftadagi dars soatlari 4		
1.	Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Jami (soat)
	Oliy matematika	48	120
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarga matematika nazariy bilimlarini berish, tegishli tushunchalar, tasdiqlar, matematikaga xos bo'lgan isbotlash usullarini o'rgatish Fanning vazifasi - olgan nazariy bilimlarini masalalar yechishga tadbiq eta bilish, ularda mantiqiy mushohada qilish, fazoviy tasavvur hamda abstrakt tafakkur kabi, inson faoliyatining barcha sohalar uchun zarur bo'lgan qobiliyatni shakllantirishdan iboratdir. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: To'plamlar va ular ustida amallar. Haqiqiy sonlar. Haqiqiy sonlar to'plami. To'plamlar ustida amallar. Qism to'plamlar. To'plamlarning Dekart ko'paytmasi. Ratsional sonlar to'plami. Haqiqiy sonlar to'plami. Haqiqiy sonlar ustida amallar. Tenglamalar va tengsizliklar. Chiziqli tenglamalar sistemasi Tenglamalar va tengsizliklar. Tenglama tuzib yechiladigan masalalar. Chiziqli tenglamani yechish usullari. Tengsizliklarni oraliqlar usulida yechish. Chiziqli tengsizliklar yordamida masalalar yechish. Chiziqli tenglamalar sistemasini yechish. Foiz tushunchasi, murakkab foizlar Foiz tushunchasi. Murakkab foizlar yordamida masalalar yechish. Proporsiya yordamida masalalar yechish. To'g'ri proporsional miqdorlar. Testkari proporsional miqdorlar. Oddiy foiz. Foizlarni hisoblash formulalari. Foizlarga doir matnli masalalar. Murakkab foizni hisoblash formulalari.		

Matrisalar. Ular ustida amallar. Determinantlar va ularning xossalari
Matrisalar va ularning xossalari. Matrisa va uning turlari. Matrisalar ustida amallar. Matrisaning rangi. Determinantlar va ularning asosiy xossalari. 2 tartibli determinantlar. 3 tartibli determinantlar. Minor va algebratik to'ldiruvchi. Koordinata sistemasi. Ikki nuqta orasidagi masofa. Kesmani berilgan nisbatda bo'lish Dekart koordinatalar sistemasi. Tekislikda ikki nuqta orasidagi masofa va uni topish formulasi. Kesmani berilgan nisbatda bo'lish. Funksiya tushunchasi. Funksiyaning aniqlanish va o'zgarish sohalari. Funksiya grafigi Funksiya tushunchasi. Funksiyaning aniqlanish sohasi. Funksiyaning qiymatlar sohasi. Funksiya grafigi. Darajali funksiyalar. Ko'rsatkichli funksiyalar. Logarifmik funksiyalar. Vektorlar. Vektor tushunchasi va vektorlar ustida amallar. Vektorlarning skalyar ko'paytmasi Skalyar va vektor tushunchasi, vektorlar ustida amallar. Koordinatalari bilan berilgan vektorlar ustida amallar. Vektorning moduli. Vektorlarning skalyar ko'paytmasi. Vektorlar orasidagi burchak. Vektorlarning vektor ko'paytmasi. Tekislikda to'g'ri chiziqli va uning turli tenglamalari. Tekislikda ikkinchi tartibli egri chiziqlar: aylana, ellips, giperbola, parabola. To'g'ri chiziqli umumiy tenglamasi. To'g'ri chiziqli kesmalarga nisbatan tenglamasi. To'g'ri chiziqli burchak koeffitsientli tenglamasi. To'g'ri chiziqli normal tenglamasi. Aylana tenglamasi. Ellips tenglamasi. Giperbola tenglamasi. Parabola tenglamasi Funksiya limiti. Funksiya limitini hisoblash Funksiya limiti. Funksiya limitini hisoblash. Ajoyib limitlar. Funksiyaning hosilasi. Hosilaning geometrik va mexanik ma'nolari. Hosilani hisoblash qoidalari Funksiyaning hosilasi. Hosilaning geometrik ma'nosi. Hosilaning mexanik ma'nosi. Hosilani hisoblash qoidalari. Lopital qoidalari. Hosila yordamida fizik masalalarni yechish Aniqlas integral. Integralning sodd xossalari va integrallash usullari. Boshlang'ich funksiya. Aniqlas integral. Aniqlas integralning sodd

xossalari. Aniqmas integralni hisoblash. Aniqmas integralni bo'laklarga bo'lib integrallash. Aniqmas integralni o'zgaruvchilarni almashtirish usuli yordamida integrallash.

Aniq integral tushunchasi. Integralning mavjudligi. Aniq integralning xossalari. Aniq integralni hisoblash
Aniq integral tushunchasi. Aniq integralni hisoblashga doir misollar. Egri chiziqli trapeziyaning yuzini topish. Nyuton-Leybnits formulasi. Aniq integralning fizik masalalarni yechishga tadbirlari

III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. To'plamlar va ular ustida amallar. Haqiqiy sonlar. Haqiqiy sonlar to'plami.
2. Tenglamalar va tengsizliklarga doir misollar
3. Chiziqli tenglama va tengsizliklar sistemasini yechishga doir misollar
4. Foiz tushunchasi va unga doir misollar
5. Murakkab foizlar yordamida masalalar yechish
6. Matrisalar. Ular ustida amallar. Misollar
7. Determinantlar va ularning xossalari. Misollar
8. Chiziqli tenglamalar sistemasini Kramer usulida yechish
9. Chiziqli tenglamalar sistemasini Matritsa usulida yechish
10. Koordinata sistemasini. Ikki nuqta orasidagi masofa. Kesmani berilgan nisbatda bo'lish
11. Funksiya tushunchasi. Funksiyaning aniqlanish va o'zgarish sohalari. Funksiya grafigi
12. Vektorlar. Vektor tushunchasi va vektorlar ustida amallar. Misollar yechish
13. Tekislikda to'g'ri chiziqli va uning turli tenglamalari. To'g'ri chiziqli burchak ko'effitsienti. Misollar yechish.
14. Tekislikda ikkinchi tartibli egri chiziqlar: aylana, ellips, giperbola, parabola.
15. Funksiya limiti. Funksiya limitini hisoblash
16. Funksiyaning hosilasi. Hosilaning geometrik va mexanik ma'nolari. Hosilani hisoblash qoidalari. Misollar
17. Aniqmas integral. Integralning sodda xossalari va integrallash usullari.
18. Aniq integral tushunchasi. Aniq integralni hisoblashga doir misollar

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Matritsa va determinantlarning ba'zi xossalari
2. Chiziqli tenglamalar sistemasini Gauss usuli
3. Ko'phadlar va ularning xossalari
4. Ko'phadlar va ularning xossalari
5. Yasashga doir masalalar
6. Matritsa masalalarni yechishning maxsus usullari
7. Funksiyaning asosiy xossalari. Testkari funksiya
8. Fazoda dekart koordinata sistemasini
9. Fazoda tekislik tenglamalari
10. Ko'pyoqlar, ko'pyoqlarning sirti va hajmi
11. Hosila va uning tadbirlari. Hosila yordamida funksiyani tekshirish
12. Sonli ketma ketlik va qatorlar
13. Arifmetik va geometrik progressiya va uning xossalari
14. Trigonometriya elementlari
15. Trigonometrik tenglama va tengsizliklar
16. Murakkab funksiyaning hosilasi va ularning xossalari
17. Bo'laklab integrallash formulasi
18. Aniq integral yordamida egri chiziqli trapeziya yuzini hisoblash
19. Oddiy differensial tenglamalar
20. O'zgaruvchilari ajralgan va chiziqli differensial tenglamalar

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:
Foiz tushunchasi ular yordamida biologik masalalarni yechishda tadbiriq eta olish. Proporsiya va proporsional miqdorlar haqida Geometriyaning asosiy tushunchalarini bilish ularni biologik masalalarni geometric usulda yechish haqida *tasavvur va bilimiga ega bo'lishi*;
Foiz tushunchasi ular yordamida biologik masalalarni yechishda tadbiriq eta olish. Proporsiya va proporsional miqdorlar haqida tasavvurga ega bo'lish va ularni biologik masalalarda ulardan foydalanish; Geometriyaning asosiy tushunchalarini bilish ularni biologik masalalarni geometric usulda yechishga qo'llay olish *ko'nikmalariga ega bo'lishi*;
• Funksiya tushunchasi va ularning grafigi yordamida amaliy masalalarni yechish *malakasiga ega bo'lishi kerak*.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;

	15. www.ziyoNet.uz 16. www.matematika.uz 17. www.referat.uz
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O'quv-uslubiy kengashining 2024 yil 24.08 dagi 1 -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: Safarov R. - "Matematik fizika va funksional analiz" kafedrasi dotsenti.
9.	Taqrizchilar: Latipov Sh.M.- SamDU, "Matematik fizika va funksional analiz" kafedrasi dotsenti, PhD. (ichki) Qarshiboyev X.Q. - SamSL, "Oliy matematika" kafedrasi mudiri, f.m.f.n. dotsent. (tashqi)

Universitetning 2024-yil 16 - avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida

Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruh:

Rais:

Institut direktori:

Kafedra mudiri:

Sh. Rashidov nomidagi

SamDU O'quv ishlari bo'yicha

I-prorektor:

dots.X.X.Ro'zimuradov

S.X. O'roqov

akad. S.N.Lakaev

prof. A. S. Soleyev

	• interfaol keys-stadilar; • muammoli ta'lim • blits-so'rov • "baliq skeleti" • guruhlarda ishlash metodi
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	Asosiy adabiyotlar: 1. Jo'rayev T.J. va boshqalar. Matematika asoslari. 1,2-qism. Toshkent, 1995. 2. Soatov Yo.U. Oliy matematika, Toshkent, "O'qituvchi", 1993. 3. Minorskiy V.P. Oliy matematikadan masalalar to'plami. "O'qituvchi", 1988. 4. To'rayev H.T., Matematik mantiq va diskret matematika, Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2003, 378 b. 5. Tojiyev Sh.I. Oliy matematikadan masalalar yechish. T. «O'zbekiston» 2002 6. Shukurov V.S., Safarov R. Matematikadan misol va masalalar to'plami. O'quv qo'llanma. SamDU, Samarqand, 2022, 244 b. 7. Safarov R. Chiziqli algebra va analitik geometriya. O'quv qo'llanma. Toshkent. "Muharrir", 2020, 204 b. Qo'shimcha adabiyotlar: 8. Fadeyev D.K., Sominskiy I.S «Sbornik zadach po visshey algebre» M. «Nauka» 1977 9. O.N Suberbiller «Zadachi i uprajneniya po analiticheskoy geometrii» M. «Nauka» 1966 10. A.Sadullayev, G. Xudoyberganov, X.Mansurov, A.Vorisov, R.G'ulomov «Matematik analizdan misol va masalalar to'plami» T. «O'zbekiston» 1992 11. Filippov L.B. «Sbornik zadach po differentsialnim uravneniyam» M. «Nauka» 1979 12. G.Samner. «Matematika dlya geografov». M. «Progress» 1981 13. Yu.I.Gilderband. «Leksii po visshey matematike dlya biologov». Novosibirsk. 1974.
	Axborot manbalari (saytlar): 14. www.gov.uz

dfb

TAQRIZ

Mazkur fan dasturi Biologiya fakulteti 60510100 – Biologiya (turlar bo'yicha) I-kurs talabarlari uchun mo'ljallangan bo'lib, ushbu dastur oliy matematika fanining barcha mavzularini o'z ichiga qamrab olgan bo'lib, unda To'plamlar va ular ustida amallar, Haqiqiy sonlar, Haqiqiy sonlar to'plami, Tenglamalar va tengsizliklar, Chiziqli tenglamalar sistemasi, Foiz tushunchasi, murakkab foizlar Matrisalar, Ular ustida amallar, Determinantlar va ularning xossalari, Chiziqli tenglamalar sistemasi, Kramer va Matritsa usulida yechish, Koordinata sistemasi, Ikki nuqta orasidagi masofa, Kesmani berilgan nisbatda bo'lish Funksiya tushunchasi, Funksiyaning aniqlanish va o'zgarish sohalari, Funksiya grafigi, Vektorlar, Vektor tushunchasi va vektorlar ustida amallar, Tekislikda to'g'ri chiziqli va uning turli tenglamalari, To'g'ri chiziqli burchak koeffitsienti, Tekislikda ikkinchi tartibli egri chiziqlar: aylana, ellips, giperbola, parabola, Funksiya limiti, Funksiya limitini hisoblash, Funksiyaning hosilasi, Hosilaning geometrik va mexanik ma'nolari, Hosilani hisoblash qoidalari, Aniqlas integral, Integralning sodda xossalari va integrallash usullari, Aniq integral tushunchasi, Aniq integralni hisoblashga doir misollar nomli mavzular qamrab olingan.

Bundan tashqari, asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) (20 soat), amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar (28 soat), mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar (72 soat), fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar), kreditni olish uchun talablar, asosiy va qo'shimcha adabiyotlar ro'yxati keltirilgan.

Ushbu fan dasturi 60510100 – Biologiya (turlar bo'yicha) I-kurs talabarlari uchun matematika faniga to'la mos keladi deb hisoblayman hamda bu dasturni o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya etaman.

SamDU, Matematik fizika va funksional analiz
kafedrasi dotsenti

Sh.Latipov

TAQRIZ

Mazkur fan dasturi Biologiya fakulteti 60510100 – Biologiya (turlar bo'yicha) I-kurs talabarlari uchun mo'ljallangan bo'lib, ushbu dastur matematika fanining barcha mavzularini o'z ichiga qamrab olgan. Unda to'plamlar va ular ustida amallar, Haqiqiy sonlar, Haqiqiy sonlar to'plami, Tenglamalar va tengsizliklar, Chiziqli tenglamalar sistemasi, Foiz tushunchasi, murakkab foizlar, Matrisalar, Ular ustida amallar, Determinantlar va ularning xossalari, Chiziqli tenglamalar sistemasi, Kramer va Matritsa usulida yechish, Koordinata sistemasi, Ikki nuqta orasidagi masofa, Kesmani berilgan nisbatda bo'lish, Funksiya tushunchasi, Funksiyaning aniqlanish va o'zgarish sohalari, Funksiya grafigi, Vektorlar, Vektor tushunchasi va vektorlar ustida amallar, Tekislikda to'g'ri chiziqli va uning turli tenglamalari, To'g'ri chiziqli burchak koeffitsienti, Tekislikda ikkinchi tartibli egri chiziqlar: aylana, ellips, giperbola, parabola, Funksiya limiti, Funksiya limitini hisoblash, Funksiyaning hosilasi, Hosilaning geometrik va mexanik ma'nolari, Hosilani hisoblash qoidalari, Aniqlas integral, Integralning sodda xossalari va integrallash usullari, Aniq integral tushunchasi, Aniq integralni hisoblashga doir misollar nomli mavzular qamrab olingan.

Ushbu dastur oliy matematika fanidan talabalarga zarur bo'lgan barcha bilim va ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Ushbu fan dasturi 60510100 – Biologiya (turlar bo'yicha) I-bosqich talabarlari uchun matematika fanini o'qitishga to'la mos keladi deb hisoblayman hamda ushbu sillabiusni o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya etaman.

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
Oliy matematika kafedrasi mudiri, dotsent

X.Qarshiboyev

